

Katarzyna Karbowskiak

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

AGROTURYSTYKA JAKO FORMA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ROLNIKÓW NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM

*AGROTOURISM AS A FORM OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY
FOR FARMERS BASED ON BASED ON SELECTED AGROTOURISM FARM
IN THE WARMIA AND MAZUR*

Słowa kluczowe: agroturystyka, gospodarstwo agroturystyczne

Key words: agotourism, agrotourism farm

Abstrakt. Celem badań było przedstawienie agroturystyki jako formy działalności przedsiębiorczej na bazie gospodarstwa rolnego. Badania przeprowadzono w latach 2007-2010 w grupie 50 gospodarstw agroturystycznych działających w województwie warmińsko-mazurskim z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu. Większość gospodarstw agroturystycznych ma niepowtarzalny charakter, o czym może przesądzać typ gospodarstwa, infrastruktura turystyczna, postawa właścicieli wobec turystów. Uzyskane wyniki badań potwierdzają, że ten rodzaj działalności cieszy się dużą popularnością wśród turystów.

Wstęp

W ostatnich latach nastąpił rozwój tych form turystyki, które są przyjazne środowisku. Można stwierdzić, iż duże znaczenie ma agroturystyka, która propaguje turystykę na bazie gospodarstwa rolniczego. Taka forma turystyki zapewnia korzyści nie tylko osobom prowadzącym tego typu przedsięwzięcia, ale także całej wsi i całej społeczności.

Turystyka wiejska obejmuje całokształt gospodarki turystycznej na terenach wiejskich, której domeną jest przestrzeń, zapewniająca bliskość natury i swobodę poruszania się, ograniczająca kontakt z anonimowym tłumem i dająca możliwość osobistego kontaktu z innymi (mieszkańcami wsi i turystami), sprzyjająca nawiązaniu wzajemnych więzi i przyjazdów w przyszłości. Częścią turystyki wiejskiej jest agroturystyka, której ofertą jest pobyt w gospodarstwie (zakwaterowane), który może być połączony (w zależności od warunków) z całodziennym wyżywieniem lub możliwością zakupu świeżych produktów z gospodarstwa do samodzielnego przyrządzenia posiłków. Agroturystyka to również wypożyczenie konia, bryczki, sprzętu sportowego, organizowanie kulinarów, sprzedaż wyrobów rzemieślniczych oraz umożliwienie wędkowania, myślistwa, zbierania i suszenia ziół, owoców i grzybów, jazdy konnej i na rowerze [Wiatrak 1996].

Decydując się na agroturystykę rolnik ma szansę i możliwość stworzenia innych warunków życia i pracy, umożliwi ona także wykorzystanie tych zasobów i środków, które nie były wykorzystane lub były tylko w niewielkim stopniu. Dzięki rozwojowi turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki, możliwe jest przede wszystkim [Wiatrak 1996]:

- przystosowanie budynków mieszkalnych i gospodarczych do świadczenia różnego rodzaju usług turystycznych,
- wynajmowanie miejsc noclegowych i rozbudowa bazy noclegowej,
- rozszerzenie rynków zbytu na produkty rolne,
- rozwijanie małego, domowego przetwórstwa spożywczego i gastronomii oraz sprzedaż wyprodukowanych wyrobów,
- rozwój różnego rodzaju usług związanych z turystyką,
- wytwarzanie wyrobów pamiątkarskich,
- wzrost atrakcyjności obszarów wiejskich, wyrażający się we wzroście cen gruntów, a przez to wartości terenów rolnych i wiejskich.

Tabela 1. Funkcje agroturystyki
Table 1. Features of agrotourism

Funkcja agroturystyki/ Features of agrotourism	Mocne strony/ <i>Strengths</i>	Slabe strony/ <i>Weaknesses</i>
Ekonomiczna/ <i>Economy</i>	Pobudzenie przedsiębiorczości rolników/ <i>Stimulated farmers</i> Możliwość uzyskania dodatkowego dochodu/ <i>Possibility of obtaining additional revenue</i> Możliwość powstania dodatkowych miejsc pracy/ <i>Potential for new jobs</i> Możliwość rozwoju lokalnego rzemiosła i usług/ <i>Opportunity to develop local draft and services</i> Optymalne wykorzystanie powierzchni mieszkalnej/ <i>Optima use of living space</i> Szansa rozwoju dla gospodarstwa rolniczego (postęp)/ <i>Oportunity for the agricultural farm progress</i> Zmiany (inwestycje)/ <i>Changes (investments)</i> Poprawa infrastruktury wiejskiej/ <i>Improvement of rural infrastructure</i>	Brak środków finansowych/ <i>Lack of funds</i> Wykorzystanie zasobów ludzkich sezonowo (kosztem pracy w rolnictwie)/ <i>Human resources seasonally (cost of labor in agriculture)</i> Wykorzystanie gruntów na cele turystyczne/ <i>Use of land of tourism</i> Wzrost cen gruntów/działek/ <i>Increase in the price of land plots</i>
Społeczno-kulturowa/ <i>Social and Cultural</i>	Podniesienie standardu życia/ <i>Raising the standard of living</i> Propagowanie tradycji ludowych/ <i>Promotion of folk traditions</i> Nowa kultura – rozwój osobowości mieszkańców wsi/ <i>New culture of personalisty developments of rural residents</i> Nowe pomysły/ <i>New ideas</i> Integracja/ <i>Integration</i> Tolerancyjność/ <i>Tolerance</i> Zdobywanie nowych umiejętności – uczenie się/ <i>Learn New skills learning</i>	Złe nastawienie do turystów (konflikty)/ <i>Bad attitude to tourist (conflict)</i> Adaptowanie złych wzorców kulturowych/ <i>Bad patterns of cultural adaptation</i> Możliwe zmiany struktury społecznej/ <i>Possible changes in the social structure</i> Szerzenie się negatywnych zachowań/ <i>Spread of negative behaviors</i>
Środowiskowa/ <i>Environmental</i>	Możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego/ <i>Possibility of development of organic farming</i> Dbłość o estetykę gospodarstwa/ <i>Attention to the aesthetics of the farm</i> Większa troska o ochronę środowiska/ <i>Concern for the environment</i> Dbłość o atrakcje turystyczne/ <i>Attention to tourist attractions</i>	Niewłaściwa gospodarka odpadami/ <i>No proper waste management</i> Duże natężenie ruchu/ <i>Heavy traffic</i> Hałas/ <i>Noise</i> Brak „kultury turystycznej”/ <i>Lack of cultural tourism</i> Zagrożenia: np. pożarowe/ <i>Fire hazard</i>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sznajder, Przezbórska 2006, Młynarczyk 2002, Kmita 1994
Source: own study based on Sznajder, Przezbórska 2006, [Młynarczyk 2002, Kmita 1994

Poza cechami społeczno-ekonomicznymi ważne są również cechy społeczno-kulturalne rozwoju agroturystyki z punktu widzenia rolników i mieszkańców wsi, które wiążą się przede wszystkim z [Majewski, Lane 2001, *Agroturyzm a rozwój...* 1993]:

- aktywnością społeczności wiejskiej,
- integracją środowiska wiejskiego w realizacji przedsięwzięć turystycznych,
- rozwojem samorządności lokalnej, ale w powiązaniu z celami ponadlokalnymi, zgodnie z zasadą „myśleć globalnie, działać lokalnie”,
- wykształcaniem przywództwa w środowisku wiejskim,

- ponownym zainteresowaniem przez mieszkańców wsi i turystów zabytkami i tradycjami wsi, które sprzyja zachowaniu dziedzictwa kulturowego,
- promocją kontaktów kulturowych, wzajemnego zrozumienia i współpracy pomiędzy turystami a mieszkańcami wsi,
- kontaktem z innymi wzorcami kultury,
- rozwojem osobowości mieszkańców wsi,
- poprawą jakości życia społeczności wiejskich.

Agroturystyka staje się coraz powszechniejszą formą wypoczynku. Przyczyną tego stanu jest na pewno chęć propagowania zdrowego stylu życia, obcowania z naturą w ciszy i spokoju.

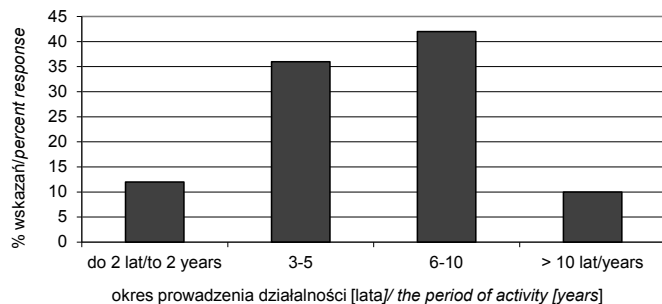
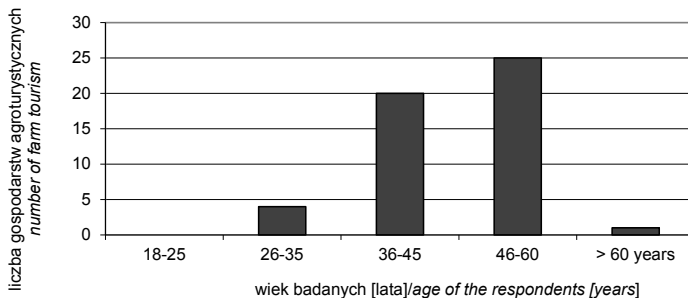
Material i metodyka badań

Celem badań było przedstawienie agroturystyki jako formy działalności przedsiębiorczej na bazie gospodarstwa rolnego. Badania prowadzono w latach 2007-2010. Analizowany materiał obejmował 50 gospodarstw agroturystycznych działających w województwie warmińsko-mazurskim, w których przeprowadzono badania z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu. Charakterystyka gospodarstw dotyczyła m.in. struktury wieku właścicieli gospodarstw, powierzchni gospodarstw, ich położenia względem atrakcyjnych miejsc, dominujących upraw i sprzedawanych produktów. Przeanalizowano także gospodarstwa pod względem proponowanej przez nie oferty turystycznej i infrastruktury, dane przedstawiono graficznie i tabelarycznie.

Wyniki badań

Strukturę wiekową badanych kwaterodawców przedstawiono na rysunku 1. Wśród prowadzących gospodarstwa agroturystyczne najwięcej osób było w przedziale 46-60 lat (50%) oraz w wieku 36-45 lat (42%). Niewielką tylko grupę stanowili właściciele gospodarstw agroturystycznych w wieku od 26 do 35 lat (8%). Z danych zaprezentowanych na rysunku 2 wynika, że największą grupę stanowiły gospodarstwa istniejące od 6 do 10 lat (42%) oraz od 3 do 5 lat (36%). Mniej liczną grupę stanowiły obiekty prowadzone do 2 lat (12%) oraz powyżej 10 lat (10%). Okres prowadzenia działalności agroturystycznej przedstawiono na rysunku 2. Zarówno jeśli chodzi o

Rysunek 1. Struktura wiekowa badanych kwaterodawców
Figure 1. The structure of the age of respondents
Źródło: opracowanie własne
Source: own study



Rysunek 2. Okres prowadzenia działalności
Figure 2. The period of activity
Źródło: opracowanie własne
Source: own study

wiek badanych właścicieli gospodarstw agroturystycznych, jak i okres prowadzenia działalności, to podobne wyniki badań uzyskali Kryński i współautorzy [2011] w Polsce południowo-wschodniej oraz Sobczyński [2008] w województwie łódzkim.

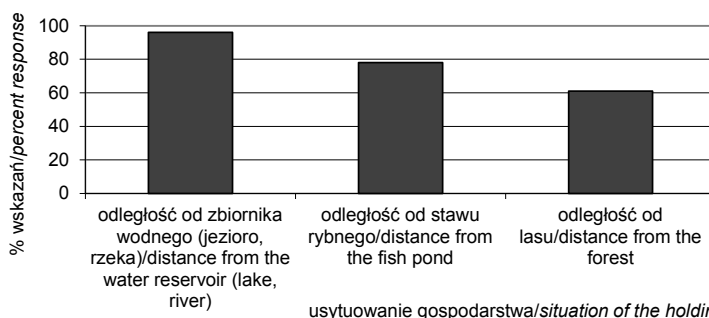
Jednym z czynników, który w pierwszej kolejności przyciąga turystów jest usytuowanie gospodarstwa agroturystycznego. Największą popularnością cieszą się odległość od zbiornika wodnego lub lasu. Analizując czynniki konkurencyjności gospodarstwa agroturystycznego wśród czołowych elementów można wskazać lokalizację obiektu (rys. 3). W przypadku badanych gospodarstw agroturystycznych 96% usytuowana była w niewielkiej odległości od zbiornika wodnego (jezioro, rzeka), bardzo dużo gospodarstw oferowało możliwość skorzystania ze stawu rybnego (78%), a 62% gospodarstw było położone w pobliżu lasu. W literaturze można znaleźć podobne wskazania [Zawisza, Orłowska 2008].

Rysunek 3. Usytuowanie gospodarstwa

Figure 3. Situation of the holding

Źródło: opracowanie własne

Source: own study



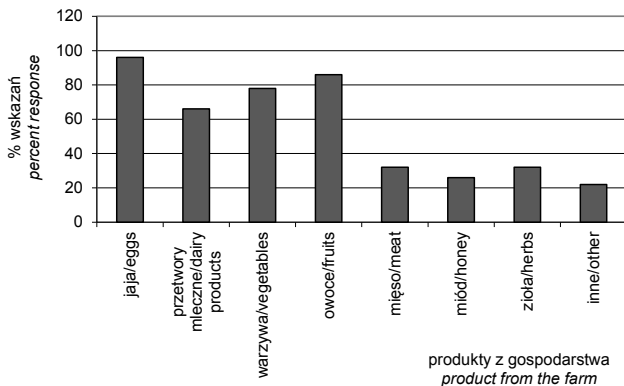
Prawie wszystkie gospodarstwa agroturystyczne objęte badaniem oferowały turystom pobyt przez cały rok (90%), zaś pozostałe 10% tylko w sezonie letnim. Można stwierdzić, iż coraz częściej turyści wyjeżdżają nie tylko w sezonie letnim i zimowym, ale również np. w okresie świąt.

Wśród badanych gospodarstw agroturystycznych widać zróżnicowaną strukturę obszarową. Największą grupę stanowiły gospodarstwa o powierzchni do 5 ha (78%), pozostałe 22% miały powierzchnię od 5,1 do 10 ha. Właściciele gospodarstw agroturystycznych w większości przypadków prowadzili tradycyjny system rolnictwa (90%), pozostałe 10% – system ekologiczny. W badanych gospodarstwach zebrano również informacje na temat struktury zasiewów i produkcji zwierzęcej. W strukturze zasiewów dominowały zboża (64%), okopowe (22%), przemysłowe (10%) i inne rośliny, w tym 8% to warzywa. Z badań wynika, że wśród zwierząt hodowlanych dominował chów drobiu, krów i trzody chlewnej. Rzadziej hodowano króliki, kozy, konie, owce, pstrągi i pszczoły. Badania własne oraz badania Kryńskiego i współautorów [2011] oraz Sobczyńskiego [2008] potwierdzają, iż głównym czynnikiem decydującym o wyborze upraw i zwierząt do hodowli były potrzeby własne oraz możliwość przygotowywania posiłków dla turystów.

Prowadząc gospodarstwo agroturystyczne należy wziąć pod uwagę fakt, iż jednym ze składników oferty jest wyżywienie. Spośród badanych gospodarstw 90% oferowało pełne wyżywienie, obligatoryjnie w formie śniadań i obiadokolacji, a 10% właścicieli gospodarstw pozostawiało wybór turystyce. Ankietowani stwierdzili, iż oferowanie posiłków, które oparte są na produktach z gospodarstwa może być elementem zachęcającym do skorzystania z oferty w przyszłości. Turystycy wypoczywający w gospodarstwach agroturystycznych chętnie dokonują zakupu produktów z gospodarstwa. W badanych obiektach była taka możliwość. Największą popularnością cieszyły się następujące produkty: jaja, przetwory mleczne, warzywa, owoce, mięso (rys. 4).

Elementem, który niewątpliwie przyciąga turystów jest zróżnicowana oferta. Dość duży poziom różnorodności był widoczny w badanych gospodarstwach (tab. 2).

Turyści nastawieni są na ciągłe wprowadzanie zmian o charakterze innowacyjnym, co może być znaczącym czynnikiem konkurencyjności oferty. Zdecydowana większość właścicieli gospodarstw turystycznych (96%) twierdziła, że wykorzystuje internet w celu inspiracji do działania i wdrażania nowych pomysłów. Ważnym elementem decydującym o atrakcyjności miejsca jest także infrastruktura turystyczna (tab. 3).



Rysunek 4. Struktura sprzedawanych produktów z gospodarstwa
 Figure 4. Structure of farm product sold

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań (ankietowani mogli wybrać kilka odpowiedzi)
 Source: own study based on the research (respondents could choose more than one answer)

Tabela 2. Składniki oferty turystycznej
 Table 2. Components of tourism offer

Składniki oferty/Components of tourism	% wskazań/Share of answer [%]
Wycieczki rowerowe z przewodnikiem/Guided bicycle tours	78
Zwiedzanie okolicy z przewodnikiem/Exploring the area with a guide	100
Możliwość rozpalenia ogniska/Fireplace available	100
Możliwość rozpalenia grilla/Opportunity to launch grill	100
Grzybobranie/Mushrooms	78
Wędkowanie/Fishing	78
Jazda konna/Riding	52
Uczestnictwo w pracach polowych/Participation in field works	56
Obserwacja i karmienie zwierząt gospodarskich/Observation and feeding livestock	78
Możliwość pielęgnacji roślin uprawnych i ogrodowych/ Possibility of taking care of field and garden crops	62
Wykonanie domowych przetworów/ Performance of domestic canes	50

* Ankietyowani mogli wybrać kilka odpowiedzi/Respondents could choose more than one answer

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Tabela 3. Infrastruktura turystyczna w badanych gospodarstwach agroturystycznych
 Table 3. Tourism infrastructure test farm tourism

Składniki infrastruktury turystycznej/ Components of tourism infrastructure	% wskazań/Share of answers [%]
Dostęp do internetu/Internet access	96
Wydzielone miejsce zabaw dla dzieci/Separate children's play area	100
WC i łazienka w pokoju/Toilet and bathroom in room	100
Boisko do gier/Playground games	100
Parking/Parking	100
Pokój dzienny z TV (kawa, herbata)/Livingroom with TV (coffee, tea)	100
Oddzielna kuchnia/Separate kitchen	62
Wspólna kuchnia/Shared kitchen	38

* Ankietyowani mogli wybrać kilka odpowiedzi/Respondents could choose more than one answer

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza na podstawie badań pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków:

- rolnicy prowadzący wybrane gospodarstwa agroturystyczne w województwie warmińsko-mazurskim to osoby w wieku 46-60 lat (50%) oraz w wieku 36-45 lat (42%);
- kwaterodawcy to właściciele gospodarstw rolnych o powierzchni do 5 ha (78%);
- działalność agroturystyczna prowadzona jest w okresie 6-10 lat (42%) oraz 3-5 lat (36%);
- we wszystkich gospodarstwach agroturystycznych prowadzona jest zarówno produkcja roślinna, jak i zwierzęca oraz sprzedawane są produkty z gospodarstwa rolniczego, takie jak: jaja, warzywa, owoce i inne;
- wszystkie gospodarstwa agroturystyczne usytuowane są w atrakcyjnej okolicy, w pobliżu zbiorników wodnych oraz lasów co sprawia że zainteresowanie ze strony turystów jest duże;
- właściciele gospodarstw agroturystycznych proponują turystom zróżnicowaną ofertę, która nieustannie udoskonala się aby zadowolić klientów.

Agroturystyka jako forma działalności na obszarach wiejskich ma duże szanse rozwoju, szczególnie tam gdzie są sprzyjające warunki. Obszar województwa warmińsko-mazurskiego jest atrakcyjny pod względem turystycznym, więc takie działania mogą przynieść korzyści turystom, właścicielom gospodarstw agroturystycznych oraz całej społeczności lokalnej.

Literatura

- Agroturystyka a rozwój wsi. Wprowadzenie do rozwijania przedsięwzięć agroturystycznych. 1993: Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie, Kraków.
- Kmita E. 1994: *Agroturystyka jako szansa aktywizacji społeczno-gospodarczej środowisk wiejskich*, Zag. Dor. Roln., nr 2.
- Kryński Z., Pisarek M., Bienia B. 2011: Agroturystyka jako zielone przedsiębiorstwo na przykładzie wybranych gospodarstw z południowo-wschodniej Polski, [W:] *Turystyka i rekreacja w kreowaniu przedsiębiorczości – uwarunkowania i przejawy, Tom 2*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im Prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg.
- Majewski B., Lane J. 2001: *Turystyka wiejska i rozwój lokalny*, Wyd. Fundacja Fundusz Współpracy, Poznań.
- Młynarczyk K. 2002: *Agroturystyka*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn.
- Sobczyński T. 2008: *Uwarunkowania rozwoju gospodarstw agroturystycznych w powiecie wieluńskim*, [W:] I. Sikorska-Wolak (red.), *Ekonomiczne i społeczne aspekty rozwoju turystyki wiejskiej*, SGGW, Warszawa
- Sznajder M., Przezbórska L. 2006: *Agroturystyka*, PWE, Warszawa.
- Wiatrak A.P. 1996: *Wpływ agroturystyki na zagospodarowanie obszarów wiejskich*, Zag. Ekon. Roln., nr 1
- Zawisza S., Orłowska A. 2008: *Agroturystyka jako forma przedsiębiorczości mieszkańców wsi w gminie Chojnice*, [W:] I. Sikorska-Wolak (red.), *Ekonomiczne i społeczne aspekty rozwoju turystyki wiejskiej*, SGGW, Warszawa.

Summary

The aim of this study was to present the agriturism activities as a business project on the basis of agricultural farm. Analysis are based on surveys carried out in a group of 50 farm tourism operating in the Warmia and Mazury. The study was conducted in 2007-2010. The majority of farm tourism is a unique character what can pre-empt farm type, tourism infrastructure and property owners to tourists. Objective of this paper is to show agro as a form of business entrepreneur based farm.

Adres do korespondencji
dr inż. Katarzyna Karbowskiak
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw
ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa
tel. (22) 593 42 15
e-mail: kasiakarbowskiak@wp.pl